

Riksdagens protokoll

1989/90:53

Torsdagen den 18 januari

Kl. 14.30–15.09

Protokoll
1989/90:53

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

*Information från
regeringen*

1 § Anmälan om kompletteringsval till arbetsmarknadsutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser i arbetsmarknadsutskottet anmält Monica Öhman till ny ledamot och Ivar Nordberg till ny suppleant.

Tredje vice talmannen förklarade utsedda till

ledamot i arbetsmarknadsutskottet

Monica Öhman (s)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Ivar Nordberg (s)

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 januari.

3 § Information från regeringen om relationerna mellan EFTA-länderna och EG

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Den 9 november informerade jag senast riksdagen om diskussionerna mellan EFTA-länderna och EG. Då hade den gemensamma styrgruppen nyligen överlämnat sin rapport för ställningstagande på ömse håll. Sedan dess har EG och EFTA var för sig uttalat sig på politisk nivå om förutsättningarna för att gå vidare i samarbetsprocessen. Därefter, den 19 december, kom EG:s och EFTA:s ministrar överens om att inleda förhandlingar om ett brett upplagt EES-avtal.

EG:s stats- och regeringschefer uttalade vid sitt toppmöte i Strasbourg den 8–9 december tillfredsställelse över det kartläggningsarbete som genomförts med EFTA-länderna. Man uttalade en önskan att förhandlingar inleds om

ett globalt avtal mellan EG och EFTA. Syftet angavs vara att på basis av EG:s regelverk stärka samarbetet inom ramen för ett europeiskt ekonomiskt område – EES – omfattande de 18 staterna. Balansen mellan rättigheter och skyldigheter betonades.

Vid EFTA:s ministermöte i Genève den 11–12 december 1989 framhöll EFTA-sidan för sin del att det hittills utförda kartläggningsarbetet visat att det föreligger tillräckligt av gemensam syn mellan EG-kommissionen och EFTA-länderna för att gå vidare med processen. EFTA-ministrarna uttalade förhoppningen att huvudpunkterna i ett avtal skall vara klara till halvårsskiftet 1990 med sikte på att man skall kunna avsluta förhandlingarna före årets slut. Vidare är avsikten att avtalet skall träda i kraft samtidigt som EG:s inre marknad förverkligas.

Ministermötet i EFTA förutsåg att förhandlingarna leder till ett mera strukturerat samarbete med gemensamt beslutsfattande och gemensamma administrativa organ.

EFTA-ministrarna var också överens om att relevanta delar av EG:s regelverk på ett eller annat sätt bör ingå som en gemensam rättslig grundval i ett avtal. Undantag som motiveras av hänsyn till grundläggande intressen samt övergångsarrangemang skall bli föremål för förhandlingar. Vi erinrade om att det finns områden där EFTA-länderna har en mer utvecklad lagstiftning, och vi underströk därför att ett framtida samarbete rörande hälso-, säkerhets-, konsument- eller miljöfrågor bör grundas på en hög skyddsstandard.

Vad gäller EFTA:s egen roll i ett framtida samarbete med EG var vi eniga om att stärka EFTA-strukturerna i enlighet med de gemensamma EFTA–EG-lösningar som utvecklas i den nya samarbetsprocessen. En omfattande förstärkning har redan ägt rum av EFTA-sekretariatets resurser. EFTA-länderna har talat med en röst under det hittillsvarande arbetet och sade sig vilja fortsätta på den vägen.

När sedan EG:s och EFTA:s ministrar möttes i Bryssel den 19 december antogs en deklARATION med följande huvudpunkter:

- Beslut fattades om att inleda förhandlingar om ett brett upplagt avtal under första hälften av 1990; förhandlingarna skall slutföras snarast möjligt.
- Målet är att på basis av EG:s regelverk uppnå fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer; undantag och övergångsarrangemang får man förhandla om.
- Lika konkurrensvillkor skall råda.
- Samarbetet skall även omfatta angränsande fält som forskning, miljö, utbildning, arbetsvillkor, social välfärd, konsumentskydd, program för små och medelstora företag samt turism
- Ekonomiska och sociala skillnader mellan olika regioner bör minska.
- Beträffande institutionella frågor skall parternas beslutsautonomi respekteras; procedurer bör förhandlas fram som underlättar samförståndslösningar om EES-frågorna.
- Direkt tillämplighet bör tillförsäkras på lämpligt sätt och detsamma gäller juridisk kontroll av avtalets efterlevnad.
- I deklARATIONEN konstateras slutligen att en politisk dialog bl.a. på ministernivå skulle kunna övervägas.

Ministrarna kom överens om att träffas igen under 1990 för att följa upp arbetet.

Herr talman! Vi har nu uppnått ett första delmål i arbetet på att förverkliga riksdagens mål att "Sveriges kontakter med EG skall om möjligt leda till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som kommer att gälla i EG när vitbokens intentioner förverkligats".

Sverige har genom sitt ordförandeskap i EFTA ett särskilt ansvar att föra förhandlingar framåt under det första halvåret. Vårt mål är att konturerna till ett avtal skall avteckna sig vid halvårsskiftet. Detta innebär

- att avtalets omfattning i sak bör vara klart till dess liksom viktigare undantag och/eller övergångsarrangemang,
- att enighet i princip skall ha nåtts om de legala och institutionella frågorna.

Statsministern och jag besökte Bryssel i måndags för att med Kommissionens president Jacques Delors och vice presidenten Andriessen göra upp ritningarna för de kommande månadernas arbete. Vårt allmänna intryck är att både EFTA-länderna och EG är angelägna om att gå fram snabbt. Redan i dag inleds i Bryssel den fortsatta processen genom ett möte i chefsförhandlingargruppen. De s.k. explorativa samtalen som nu påbörjas – i praktiken är det fråga om förförhandlingar – skall möjliggöra för Kommissionen att senare i vår begära ett konkret förhandlingsmandat från EG:s ministerråd. Tidtabellen är ambitiös, men jag har goda förhoppningar att vi skall kunna hålla den.

Herr talman! Om vi skall kunna uppnå målet att få likabehandling för personer, företag och institutioner på den västeuropeiska marknaden, måste vi skapa en gemensam grund för samarbetet mellan EG och EFTA-länderna. En viktig del av det arbete som nu förestår blir därför att enas kring gemensamma och enhetliga EES-regler.

I deklARATIONEN från ministermötet den 19 december har parterna enats om att tillsammans identifiera sådana gemensamma regler med utgångspunkt från EG:s existerande regelverk. Det rör sig om ca 1 000 olika direktiv, men förslagen från kommissionen är fortfarande preliminära och ofullständiga. En stor del av direktiven i EG:s vitbok ingår, men också regler som antagits dessförinnan. Avsikten är inte att vi skall ta över alla EG:s regler. Vad som nu måste göras är att klara ut vilka regler som är relevanta för EES-samarbetet, vilka undantag som kan komma i fråga och vilka övergångsarrangemang som kan behövas.

Det är den ena delen av förhandlingarna. Den andra delen handlar om den juridiska kontrollen och om att komma överens om en beslutsprocedur för framtida EES-regler. En förutsättning för en lösning på den senare punkten är att EFTA-länderna får ett reellt medinflytande i beslutsprocessen – det har EFTA-länderna också gjort mycket klart under de samtal som förts.

I de arbetsgrupper för integrationsarbetet som upprättats inom regeringskansliet pågår nu en genomgång av vad vi på svensk sida anser bör finnas med i ett gemensamt regelverk. Som ett andra steg i arbetet analyseras innehållet i EG:s regler. I många fall räknar vi med att våra svenska lagar redan överensstämmer med EG:s. I andra fall diskuteras svenska anpassningsåtgärder.

gärder mot den bakgrunden. Här ligger nyckeln till inträdet på lika villkor i den interna marknaden.

I Sverige, liksom helt säkert i övriga EFTA-länder, finns lagstiftning som vi dock inte är beredda att ändra till följd av samarbetet. Det har EFTA-kretsen framhållit vid upprepade tillfällen. Vi vill bibehålla vår höga ambitionsnivå när det gäller exempelvis arbetarskydd och miljökrav. Samma hållning kan vi förvänta oss från EG-sidan på de områden där man har högre normer än vi själva. Här är det naturligtvis fråga om en ömtålig balansgång. Eller som president Mitterand sade vid sitt besök i Reykjavik i höstas: "Det finns inget avtal utan undantag men det finns heller inga avtal som består av bara undantag."

Vi står väl rustade för att klara uppgiften. Integrationsorganisationen fungerar bra. Samtidigt har vi inom EFTA-kretsen varit väl förberedda under de informella samtalen med EG-kommissionen. Vi har talat med en röst, och vi har tillsammans föresatt oss att fortsätta på den vägen.

Jag räknar med att också framöver löpande hålla riksdagen informerad och samråda med dess EFTA-delegation om det fortsatta arbetet. Vi har inom EFTA också kommit överens om att intensifiera samarbetet med parlamentariskommittén som ett led i förankringsprocessen.

Anf. 2 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Fru statsråd, jag tackar för denna information. Det är sannernligen betydelsefullt för oss att ha den tillgänglig, och den gör det möjligt för oss att föra den aktiva debatt i detta väsentliga ämne som riksdagen naturligtvis fortlöpande måste föra. Kommentarer från min sida kommer nu att bli mycket övergripande, eftersom jag blott har hunnit läsa det här materialet under några minuter före statsrådets presentation.

Den första kommentar som jag tycker att man måste ta upp och där man måste begära ett förtydligande av statsrådet är den kommentar som Jacques Delors bestod vårt gemensamma arbete med under sitt årligen återkommande föredrag inför Europaparlamentet. Det finns flera uttryck här i texten för en syn som är den typiska EFTA-synen, nämligen att beslutsprocessen skall vila på ett medinflytande från EFTA:s sida. I går gjorde Jacques Delors helt klart att det inte är fråga om detta. Han sade att det var fråga om att vi möjligen skall få tala om vad vi tycker och tänker, och sedan skall EG ta hänsyn till det så långt som möjligt. Jag undrar om statsrådet har några ytterligare kommentarer att göra med anledning av den här formuleringen från Jacques Delors sida, som väl inte är helt ny.

Jag skulle även vilja begära en kommentar till det tidsprogram som nu kommer till uttryck. Statsrådet har presenterat det svenska ordförandeskapets syn så, att man bör vara klar med utformningen av ett ramverk för avtalet under första halvåret. Statsministern sade däremot att vi i samband med EFTA-jubileet i Göteborg den 13 juni borde vara i tillfälle att fira ett avtal med pompa och ståt. Jag undrar vem som representerar regeringen. Är det statsrådet Gradin med sin mycket försiktiga, om än ambitiösa, hållning eller är det statsministern som talar å regeringens vägnar? Det vore värdefullt att få en kommentar till det.

Anf. 3 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Först vill jag komma med ett par berömande ord och sedan med tre frågor.

Det är en mycket bra ambition som redovisas här när det gäller Sveriges och EFTA:s relationer med EG. Jag noterar särskilt att statsrådet har lagt sig vinn om att relatera detta tillbaka till riksdagens beslut. Dessutom tycker jag att det är bra – även om Nic Grönvall möjligen satte det något i fråga – att vi har fått en tidtabell. Jag tycker att det ger styrsel åt fortsättningen. Jag hoppas att den är så klar som jag till att börja med har uppfattat den.

Min första fråga gäller de undantag som kan bli aktuella från de fyra friheterna. Jag tycker att det är angeläget att Sverige inte viftar med för många krav. Jag skulle vilja ha statsrådets kommentar på den punkten. Det handlar ju om vår trovärdighet som partner i integrationsarbetet.

Den andra frågan rör miljön. Jag noterar att i det referat som utrikeshandelsministern gör av ministeröverläggningen den 19 december finns ingenting om miljöfrågorna. Vad har regeringen för åsikt om EG:s miljöorgan? Vore det inte på tiden att Sverige sökte medlemskap där?

Den tredje frågan, som kanske är den svåraste och den mest centrala, gäller beslutsprocessen. I statsrådets redovisning sägs att en förutsättning för en lösning är att vi får medinflytande i beslutsprocessen, dvs. att förutsättningen för att vi skall kunna hitta en beslutsprocedur som vi kan acceptera är att vi får medinflytande. Vad händer om vi inte får det? Står och faller hela avtalet på denna punkt? Jag tycker att det är en bra ambition, men jag ifrågasätter om man kan få igenom det som en förutsättning för avtalet.

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Med risk för att framstå som litet tjatig tänker jag ta upp samma frågeställningar, men som bekant ur en annan synvinkel.

Jag har också tagit del av Delors mycket bestämda uttalande om att det inte är tal om något medinflytande. Den slutsats jag drar av detta är att det är bra att det blir så klart uttalat. Vi har hävdats att det är ohållbart att så ivrigt kämpa för den här harmoniseringen under förutsättning att vi får medinflytande. Antingen får det bli ett medlemskap eller också får vi lämna det enträgna EG-spåret. Nu verkar det som om den här frågan blir klar. Jag undrar naturligtvis vilka slutsatser utrikeshandelsministern drar av det mycket bestämda uttalandet. När det står klart att vi inte kommer att få något medinflytande i beslutsfattandet, måste vi då inte ändra vår politik när det gäller förhållandet till EG och de marknaderna?

När det gäller tidtabellen har jag förstått att en av anledningarna till att den inte kommer att hålla är att man inom EG är fullt upptagen med att bygga upp samarbetsstrukturen med de östeuropeiska länderna. Man prioriterar det i detta läge. Den svenska regeringen kanske också skulle prioritera det i det här läget. Jag undrar om man har övervägt att dämpa takten litet när man nu har fått klart för sig att EG inte är så intresserat av Sverige just nu. Vi skulle anstränga oss litet mera när det gäller relationerna till de östeuropeiska länderna. Vi borde kanske ta egna initiativ och via EFTA bygga upp egna relationer och inte bara hålla oss till EG-frågan.

Jag är också intresserad av de här undantagen, som jag tror att det var Ingemar Eliasson som tog upp.

Anf. 5 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill sälla mig till dem som har uttryckt att det är positivt att utrikeshandelsministern inför riksdagen redovisar läget i EFTA-EG-frågan. Jag har alltid upplevt en öppenhet från Anita Gradins sida.

Jag har dock några frågor. I Anita Gradins redovisning framhålls att man i regeringskansliet nu genomför en analys av vad som bör finnas med i ett gemensamt regelverk. Det rör sig om en av 90-talets största frågor, EFTA-EG-frågan. Det är självfallet intressant för riksdagen att få veta vad regeringen kommer fram till. Jag har följande fråga till Anita Gradin. Hur avser regeringen att inför riksdagen redovisa slutsatserna sedan man gått igenom regelverket? Eftersom detta är en fråga som är av mycket vital betydelse för vårt land, tror jag att det är viktigt att man har en stor öppenhet i detta avseende. Jag tror att det är viktigt att få veta vilka konsekvenser olika regelverk kan få för Sverige, svensk industri, forskning, utveckling, transporter, kommunikationer osv. – ja, egentligen alla samhällsfrågor.

Vi har från centerns ledamöter i EFTA-delegationen framfört förslag om att man exempelvis skulle engagera utskotten mera. Jag vet att Anita Gradin tidigare också har talat om den frågan. Det är också viktigt att riksdagen får möjlighet att ge synpunkter på de slutsatser som regeringen kommer fram till när den har gått igenom regelverket. Vi har för vår del efterlyst en ny s.k. grönbok. Tidigare har vi fått redovisat kartläggningsarbetet och hur arbetet framskrider. Nu är det viktigt att veta: Var går smärtgränsen och vad har vi med oss i bagaget i de fortsatta förhandlingarna?

Anf. 6 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Även vi från miljöpartiets sida tackar för den lämnade redovisningen. Vi har efterlyst regelbundna sådana redovisningar, och detta är en.

En av de saker som statsrådet tog upp var hur man skulle se på de regler som redan finns i EG:s portfölj så att säga, det som redan har överenskommit. Jag uppfattade statsrådet så, att man inte skulle gå med på några regler som, om de antogs, skulle innebära att vi fick sämre miljöskydd och arbetsmiljö. I sådana fall skulle man begära undantag. Däremot nämnde statsrådet ingenting om ökade hälsorisker. Jag förmodar att även det ingår.

Herr talman! Här i kammaren brukar många partier – eller i alla fall några partier – framhålla att EG ligger före oss här i Sverige i vissa av dessa frågor. Jag hoppas att det är så enkelt att vi i Sverige i sådana fall höjer nivån. Det är framför allt viktigt att Sverige inte sänker nivån så att människors och djurs liv och hälsa och arters fortbestånd hotas mer än de gör i Sverige redan i dag.

Vi känner oro för vilken roll Sveriges riksdag kommer att få om harmoniseringsprocessen får gå som regeringen vill. En föraning har vi fått när beslutet fattades om att vi i fortsättningen skall acceptera att utländska lagar överförs till att bli svenska utan översättning. Ett större prov kommer att ges när det plötsligt skall beslutas om de här tusen ärendena.

Jag vill också instämma i Gudrun Schymans fråga: Hur går det egentligen med Sveriges öppenhet mot Östeuropa i EFTA-sammanhang?

Prot. 1989/90:53
18 januari 1990

Anf. 7 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är riktigt, som många har sagt i debatten, att tidtabellen är mycket ambitiös. Det är den. Men det måste den vara. Om vi skall få det hela att gå ihop, nämligen att ett eventuellt avtal mellan EFTA och EG – ett EES-avtal – skall kunna träda i kraft den 1 januari 1993, alltså parallellt med att den inre marknaden träder i kraft, behövs denna tidsplan. Jag föreställer mig att riksdagsarbetet, lagråd och allt detta kommer att ta ganska mycket tid så småningom. Vi har förankrat tidtabellen hos kommissionsledamoten Andriessen. Vi var helt sams om att försöka följa detta. Jag vet inte vad Ingvar Carlsson har sagt, men han och jag har varit helt överens om att konturerna av ett ramavtal skall vara framme helst under första halvåret och att man skall kunna slutföra förhandlingarna under andra halvåret, alltså under det schweiziska ordförandeskapet.

*Information från
regeringen*

När det gäller beslutsprocessen vet kammaren – det har jag redovisat öppet vid tidigare tillfällen – att det är den svåra frågan. Jag upplever i dag att vi alla har var sin förhandlingsposition i nuvarande läge. Från EFTA-sidan trycker man naturligtvis hårt på inflytandefrågan. Från EG-sidan håller man igen på det och trycker mera på institutioner och de åtaganden som EFTA-sidan skall göra.

Vad händer då om vi inte får inflytande, om vi upplever att inflytandet är för litet, säger Ingemar Eliasson. Ja, det är en fråga som vi gemensamt får avgöra den dagen. Som jag sade i min inledning har jag tänkt mig att fortlöpande ha nära kontakt med EFTA-delegationen, precis som riksdagen har sagt, och att återkomma till kammaren och utrikesnämnden. Utrikesnämnden är ju också ett forum som ger regeringen välsignelse för det ena eller andra åtagandet. Låt oss återkomma om det skulle bli aktuellt att ställa frågan hur vi nu skall se på en eventuell pakettlösning. Jag föreställer mig att det blir en sådan lösning i slutändan.

Jag vill också säga till Ingemar Eliasson att EFTA-länderna – alltså också Sverige – har fört fram till EG att vi vill bli fullvärdiga medlemmar i det miljöorgan som håller på att byggas upp. Den stora frågan för tillfället beträffande detta miljöorgan är var det skall lokaliseras. Det lät mycket positivt, att också EFTA-länderna skulle kunna bli medlemmar i det miljöorgan som nu håller på att bildas, när man har kommit överens om den frågan.

Den analys som vi nu gör av EG:s regelverk utförs av arbetsgrupperna i de olika departementen, som sedan skall redovisa till oss på UD/H så småningom. Jag har naturligtvis tänkt mig att också här komma till EFTA-delegationen för att få en gemensam diskussion om de slutsatser som vi kommer fram till. Men det är ju ingenting som hindrar att också riksdagens utskott kallar till sig arbetsgrupperna för att diskutera det som kan gälla på det egna området. EFTA-delegationens ledamöter har fått var sitt exemplar av de listor på frågor inom regelverket som är föremål för diskussion just nu. De överlämnades till EFTA-delegationen vid vårt sista sammanträde för 1989.

När det gäller översättningar vill jag också säga att det i årets budget finns ökade anslag till EFTA-arbetet. Vid dagens regeringssammanträde har jag

tillsatt en grupp som tillsammans med kommerskollegium skall ansvara för att det omfattande översättningsarbete som måste göras i detta sammanhang också blir gjort. Vi anslår ett antal miljoner till detta.

Gudrun Schyman tar upp frågan om Östeuropa. Jag har stärkts i min uppfattning att samarbetet EFTA-EG påskyndas av utvecklingen i Central- och Östeuropa. Vi behöver nämligen alla ställa upp på olika sätt, både i den demokratiseringsprocess som pågår – det finns klara uttalanden om detta från EFTA:s ministermöte i december – och när det gäller att se till att få ett samarbete. Som EFTA-ordförande har jag redan in-tecknat flera samtal med handels- och utrikesministrar från reformstaterna för att just diskutera på vilket sätt vi skall utveckla samarbetet mellan EFTA och Ungern, Polen och de andra stater som också har bett att vi skall hitta modeller för ett samarbete.

Anf. 8 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar inte herr talmannen för generositeten med tiden men följer reglerna. Nu har jag alltså en minut på mig att något litet kommentera vad som har sagts, och då väljer jag att kommentera en fråga.

Vi moderater ser ju detta EES-steg som ett första steg mot det mål som vårt partiprogram lägger fast, nämligen ett medlemskap i EG. Jag skulle till regeringen vilja ge rekommendationen att hålla det målet framför sig, för det måste vara i hela svenska folkets intresse att vi kan uppnå det likaberättigande som medlemskap innebär. Det skulle betyda att man kunde begränsa listan över ämnen för EES-förhandlingarna till de centrala. I statsrådets information finns ju ett utdrag ur deklARATIONEN från den 19 december, upptagande en imponerande lista över ämnen. Det skulle förbrukas oerhört mycket tid och ansträngning om alla dessa frågor skulle få sin lösning i EES-förhandlingen.

Tag då gärna fasta på den formulering som statsrådet använde om konturerna! Arbeta på konturerna, arbeta på de centrala frågorna – och med målsättningen att det verket skall tjäna som en plattform för ett blivande medlemskap! Då tror jag att vi kan lyckas.

Anf. 9 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Det gemensamma beslutsfattandet är naturligtvis i högsta grad en förhandlingsfråga. Jag tycker att det finns skäl att komma ihåg att när Delors och andra uttalar sig, är det också ett led i en pågående förhandling. Vi får inte ta hans ord – och inte heller någon annans ord från EG-sidan – som ett slutgiltigt besked, utan som ett förhandlingsbud.

När det gäller det lilla EFTA, mot det stora EG, har jag lust att referera till Skriften och säga: Förfäras ej du lilla hop! Vi skall stå på oss i den här diskussionen.

Men det som gjorde mig nyfiken var ordvalet här, att en förutsättning för en lösning i fråga om beslutsproceduren är att vi får ett reellt medinflytande. Det är EFTA:s krav att vi får detta, och vi skall streta i den riktningen så långt möjligt och komma med konstruktiva uppslag om vad som kan förstås med reellt inflytande. Men med *förutsättning* menar man ju att man kanske sedan ställer allt på sin spets och rusar ifrån hela paketet därför att man inte

får exakt som man vill. Därför tyckte jag att det kanske var ett mindre valt ord i sammanhanget.

Men jag vill gärna uppmana statsrådet och andra som förhandlar att stå på sig, att komma så långt som möjligt när det gäller det reella inflytandet.

Anf. 10 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Vi noterade med intresse att Frankrikes president Mitterrand höll ett nyårstal där han sade att det numera inte räckte med EFTA och EG utan att man nu måste tänka på hela Europa.

Pressen har nog tolkat EG:s agerande och andra signaler på annat sätt än Anita Gradin; EG har så att säga givit prioritet åt Östeuropafrågorna, vilket innebär minskad prioritet åt EFTA. Jag tycker att det är riktigt handlat.

En fråga när det gäller EG:s miljöorgan är var det skall ligga. En annan fråga som jag tycker att man skall ställa sig är: Vad skall man där göra som EEC inte redan gör för alla Europas länder? Det vore kanske enklast att lägga det i samma hus, så slapp man dubbelarbete.

När det gäller de huvudpunkter man skall tala om skulle jag för min del vilja rekommendera att man lägger stor vikt vid det som kallas angränsande fält – miljö, utbildning, arbetsvillkor, social välfärd, konsumentskydd, program för små och medelstora företag – och likaså utjämning av de ekonomiska och sociala skillnaderna mellan olika regioner.

Det talas också om att parternas beslutsautonomi skall respekteras. Jag hoppas att man även skall behålla en beslutsautonomi här i Sverige för vår del.

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag vill ta upp två saker. Först återkommer jag till inflytandefrågan, som ju är central och utgör grunden för de förhandlingar som pågår. Jag hoppas att den här paketylösningen, som Anita Gradin talade om, så småningom kommer att utkristallisera sig, inte bara kommer att diskuteras i EFTA-delegationen och utrikesnämnden – framför allt inte bara i utrikesnämnden, där representationen ju inte är fullt demokratisk. Jag hoppas att det är en paketylösning som vi kommer att få ta ställning till i den här församlingen och att regeringen i det avseendet kommer att spela med fullständigt öppna kort, så att vi vet vad vi köpslår om. Den utfästelsen skulle jag mycket gärna vilja ha av Anita Gradin.

Sedan gäller det talet om att EG-samarbetet påskyndar vårt utvecklings-samarbete med Östeuropa. Jag ställer mig mycket tveksam till den formuleringen och skulle vilja ha ett förtydligande: På vilket sätt? Såvitt jag förstår handlar det hittills bara om att vi vill ansluta oss till EG:s förslag om en bank beträffande utvecklings-samarbete med Östeuropa, som emellertid föreskriver att länderna först skall ha haft fria val och ha anslutit sig till det kapitalistiska systemet med privatiseringar och fullständig marknadsekonomi. De villkoren kan ju ännu inte alla östeuropeiska länder uppfylla. Men trots det behövs redan i dag ett stort ekonomiskt samarbete.

Anf. 12 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Sveriges relationer till EG är en av 90-talets viktigaste frågor. Därför är det viktigt att vi har en kontinuerlig dialog mellan regeringen och riksdagen.

Jag vill föreslå följande ordning: Förutom redovisningen till EFTA-delegationen, som jag vill påstå är fyllig och bra, skall också utskotten engageras. Och när regeringen är klar med sin genomgång av regelverket skall den för riksdagen, i en bok motsvarande den s.k. grönboken, redovisa vilka ståndpunkter regeringen intar och vilket regelverk man kommer att arbeta för i de fortsatta förhandlingarna.

Ingemar Eliasson gick ju till Skriften för att hitta ett citat. Jag går till riksdagens kalender, där det också finns små ord. För vecka 4 står det: "Vad vore livet om man inte kunde hoppas?" Jag hoppas, fru statsråd, att regeringen följer denna min önskan.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1989/90:61 Elevmedverkan i arbetsmiljöarbetet

1989/90:65 Statliga lån till Göteborgs och Malmö kommuner

Skrivelserna

1989/90:63 Redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen

1989/90:69 Ungdomsfrågor

Förslag

1989/90:6 Riksdagens förvaltningskontors förslag om anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1989/90

5 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 17 januari

1989/90:115 av *Jens Eriksson* (m) till statsministern om skyddet för svenskt fiske:

I en intervju i TV-Aktuellt den 15 januari 1990 säger statsministern bl.a.:
"Jag tror att det går att klara vissa undantag. Om vi tar isländska fisket t.ex., det är ju ett extremfall, där Island är så oerhört beroende av sitt fiske att någon form av undantag för det landet är rimligt."

På reportens fråga om vilka undantag Sverige då vill göra svarade han:

”Ja, jag vill inte precisera något sådant i dag, men jag vill inte utesluta att när vi kommer till slutskedet, att också Sverige kan begära något undantag. Men jag understryker: EFTA-länderna tillsammans får inte presentera för många undantag – då kommer EG-länderna och EG-företrädarna med viss rätt att säga att det här måste ni dra ner på. Vi får också ge upp saker som vi skulle, kanske rent nationellt, vilja ha annorlunda.”

Av uttalandet får jag den uppfattningen att statsministern inte har en tanke på att skydda svenskt fiske, utan är beredd att upplåta våra fiskevatten för EG och ställa svenskt fiske i en besvärlig situation, på samma sätt som den socialdemokratiska regeringen gjort vid flera tidigare tillfällen.

Statsministerns uttalande ger mig anledning att erinra om det svar statsministern gav den 23 mars 1989 på den interpellation jag ställt i anledning av den överenskommelse och de för fisket så allvarliga eftergifter statsministern gjorde och undertecknade i Oslo den 14–15 mars 1989.

När statsministern i sitt interpellationssvar talade om den utredning som pågick och vilka positiva effekter den kommer att medföra för den svenska fiskerinäringen sade han bl.a.:

”Regeringen kommer även fortsättningsvis att slå vakt om denna näring. Detta gäller givetvis även i samband med internationella överenskommelser”.

Jag har svårt att finna att statsministern slår vakt om den svenska fiskerinäringen. Statsministerns senaste uttalande är svårt att tolka så. Statsministern slår tydligen mera vakt om Islands fiske, nu liksom vid uppgörelsen i Oslo, och avser tydligen att hålla den hjältegloria han erövrade på Island förra gången blank.

Statsministerns uttalande den 15 januari 1990 inger mig oro. Statsministern och regeringen har inte skyddat svenskt fiske internationellt eftersom statsministern bara tar upp Island som ett land som behöver skydd för sin fiskerinäring.

Ett annat uttalande som verkar oroande är när statsministern säger: ”Vi får också ge upp saker som vi skulle, kanske rent nationellt, vilja ha annorlunda”. Menar statsministern då våra med stor möda förvärvade fiskezoner? Det är ett skrämmande perspektiv som öppnar sig om jag tolkat statsministerns uttalande rätt. Om jag inte tolkat det rätt ber jag att få statsministerns tolkning.

Med anledning härav vill jag ställa följande frågor till statsministern:

1. På vilket sätt avser statsministern att internationellt slå vakt om svensk fiskerinäring?
2. Avser statsministern att i avtal och förhandlingar med EG skydda våra fiskevatten?

den 18 januari

1989/90:116 av *Gudrun Schyman* (vpk) till finansministern om en utvecklingsbank till stöd för Östeuropas länder:

I dagarna träffas tjänstemän på högsta nivå från 36 länder för att bilda en utvecklingsbank till stöd åt de östeuropeiska länderna. Idén är fransk och

syftet är, enligt uppgifter i massmedia, att köpa över de forna kommunistländerna till kapitalism.

Sverige deltar med en delegation ledd av statssekreteraren vid finansdepartementet, och beslutet att bidra med kapital till banken är redan taget av regeringen, men summan är ännu inte fastställd. Bitr. finansministern har uttalat sig positivt i internationell press, som också kommenterat Sveriges deltagande som mycket viktigt eftersom Sverige i de östeuropeiska ländernas ögon representerar en "tredje väg"; mellan den kommunism de just övergivit och den hämningslösa kapitalism som präglar många västländer.

– Vi vill assistera i övergången till marknadsekonomi och privatiseringar av ekonomierna, och det är inte uteslutet att svenska biståndspengar kan komma att användas för bankens ändamål, har en av den svenska delegationens deltagare sagt.

Utkastet till stadgar åt banken fastlades vid ett informellt möte mellan de tolv EG-länderna i början av januari och skall nu diskuteras i en vidare krets, där bl.a. EFTA-länderna ingår.

Enligt förslaget skall det skrivas in i stadgarna att pengarna endast skall vara tillgängliga för länder som genomfört fria hemliga val och som strävar efter att övergå till marknadsekonomi och genomför privatiseringar. Hittills har endast Ungern och Polen klart uttalat viljan att bli "kapitalistiska" och hur övriga deltagare, däribland Sovjet, kommer att reagera på kraven är en öppen fråga.

Samtidigt vet vi att just Sovjetunionen står inför en gigantisk miljökatastrof. Riskerna kan finnas att stora delar av territoriet blir obeboeligt inom en 10-årsperiod och kanske måste utrymmas. En tredjedel av matjorden sägs redan vara förstörd i stora områden. Öknarna breder ut sig, livsmedlen är giftiga och vattnet håller på att ta slut i Centralasien. Barnadödligheten är stor i vissa områden. En situation som kan utvecklas till en säkerhetspolitisk risk som kan hota den pågående demokratiseringsprocessen föreligger.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande frågor till finansministern:

1. Vad är motivet till att svenska biståndspengar skall användas i ovanstående projekt?
2. Kommer Sverige att agera för att stadgarna blir formulerade på ett sådant sätt att även länder som ännu inte har genomfört fria val kan få del av dem?
3. Vilken grad av marknadsekonomi och vilken omfattning av privatiseringar anser Sverige att länderna skall vara beredda att genomföra för att få del av pengarna?

1989/90:117 av *Gudrun Schyman* (vpk) till statsrådet Anita Gradin om krigsmaterielbegreppet:

Kritiken och debatten om den svenska vapenexporten har varit omfattande under 1980-talet. Det har framförts hård kritik mot hur regelverket ser ut samt mot hur frågan har hanterats politiskt. Några av de frågor som uppmärksammats är sekretessfrågan, valet av mottagarstater, marknadsföring och krigsmaterielbegreppet.

Frågan om krigsmaterielbegreppet är en av de frågor som särskilt ofta varit uppe till diskussion. Några av de mest upprörande exemplen på olycklig klassificering som har debatterats är följande: Hägglunds bandvagnar som civila och helt utan exportkontroll kunnat säljas till Chile liksom Boghammars båtar och Nobel Chematurs krigsindustri till Iran, HIAB-FOCO:s kärnvapenkranar till NATO samt Ericssons radarsystem till en rad stater i Persiska viken-området. Detta har visat att det är nödvändigt att få till stånd en utvidgning av vad som i framtiden skall klassas som krigsmateriel. Detta blev också direktiven till den utredning, krigsmaterielbegreppsutredningen, som regeringen tillsatte den 22 juni 1988.

Utredningens resultat offentliggjordes den 19 oktober 1989. Man kan vid genomläsandet konstatera att de slutsatser utredningen drar rimmar illa med utredningsuppdraget, dvs. direktiven. Det förslag till krigsmaterielbegrepp man presenterar påverkar nämligen inte en enda av de produkter som drev fram hela utredningen! Boghammarbåtar, Hägglundsbandvagnar, radar, elektronik, kärnvapenkrantar, allt detta hamnar fortfarande utanför definitionen av vad som skall vara krigsmateriel! I praktiken föreslås ingen utvidgning över huvud taget.

Detta är helt oacceptabelt. Inom utredningen har man helt öppet fört resonemang om hur man skall kunna tolka direktiven på ett sätt som möjliggör att man kan lägga ett förslag som i praktiken inte utvidgar krigsmaterielbegreppet.

Följande slutsats drar utredningen (i en intern PM daterad 1989-05-16): "För att nå den eftersträlvade strörre korrektheten och konsekvensen anges alltså i direktiven att en utvidgning av bestämmelserna kan behövas. En rimlig tolkning synes vara, att den antydda utvidgningen mer bör gälla regelverkets formella uppbyggnad, tydlighet och fullständighet än det materiella innehållets totala omfång."

Man påstår alltså på fullt allvar att hela debatten i denna fråga och upprördheten över vad som skett skulle syftat till att få mer ord och regelverk men inte någon reell utvidgning av begreppet! Då utredningens förslag i praktiken inte innebär någon utvidgning av krigsmaterielbegreppet konstateras att frågan står kvar där den var år 1987. Alltså finns det fortfarande behov av en översyn av krigsmaterielbegreppet *i syfte att utvidga det*.

Vidare framgår av utredningens arbete att man ägnat mycket tid åt harmoniseringsfrågor både mot EG och USA (COCOM-reglerna). Man skriver bl.a. att (PM 89-01-13): "Det vore önskvärt att de svenska reglerna i största möjliga utsträckning blev kongruenta med vad som kommer att gälla inom EG . . . det är angeläget att man från svensk sida noggrant följer den utveckling mot harmonisering av de ifrågavarande normerna som pågår inom gemenskapen."

Man talar alltså här om en harmonisering med EG i rent militära frågor. Detta är något nytt och uppseendeväckande.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande frågor till utrikeshandelsministern:

1. Ställer sig regeringen bakom den tolkning som utredningen gör av hur *utvidgningen* av begreppet skall tolkas?

2. På vilket sätt anser regeringen att man med utredningens förslag kommer till rätta med de gränsdragningsproblem som nu föreligger vad gäller klassificering av krigsmateriel?
3. Vad anser regeringen om de resonemang som utredningen för om att man vid klassificering av krigsmateriel måste ta hänsyn till den integration som i dag sker inom EG-området?
4. Tycker regeringen att det vore angeläget att få in ett användarkriterium vid bedömningen av om en vara skall anses civil eller militär?
5. Anser regeringen det rimligt att generellt utesluta all elektronik från definitionen av vad som skall vara krigsmateriel i framtiden?

6 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 januari

1989/90:368 av *Birgitta Hambraeus* (c) till industriministern om kärnkrafts-
utvecklingen utomlands:

Runt om i världen utvecklar man kärnkraftverk och skriver ned sina utbyggnadsplaner.

Birgitta Dahl sade i en interpellationsdebatt den 11 december 1989 att hon var beredd att begära redovisning från de svenska beskickningarna i länder med kärnkraft om deras energipolitik. Hon berättade att det i praktiken inte finns någon framtid för kärnkraften i USA och att motståndet i Sovjetunionen växer, liksom tveksamheten hos myndigheterna där. Socialistpartiets framgång i valet i Japan anses höra samman med deras aktiva kärnkraftsmotstånd. I Storbritannien har näringslivet av ekonomiska skäl vägrat att ta över kärnkraften. Den är klart olönsam när man ser till helheten, från bränsleframställning till nedmontering och avfallsförvaring och byggande av nya aggregat.

Jag frågar energiministern:

Kommer statsrådet att fullfölja Birgitta Dahls utfästelse att inhämta en redogörelse från de svenska ambassaderna om kärnkraften och redovisa resultatet i god tid före nästa energipolitiska beslut?

1989/90:369 av *Ulla Orring* (fp) till industriministern om domänverket:

Domänverket har genomfört en stor omorganisation i landet. All omorganisation innebär i och för sig förändring med åtföljande konsekvenser. Men Västerbotten syns i detta fall drabbas särskilt hårt av denna rationalisering. Tidigare fanns domänverket på sju platser i länet, men nu läggs fyra kontor ner med åtföljande uppsägning av personal. Så kommer t.ex. kontoret i Bjurholm att försvinna, och därmed friställs 14–15 människor.

Detta blir en svår påfrestning både för de enskilda individerna och för kommunen – Sveriges minsta med ca 3 000 invånare och en svag arbetsmarknad.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att mildra konsekvenserna av denna rationalisering och därmed stärka sysselsättningen i berörda kommuner?

1989/90:370 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om beskattningen av bilersättning:

Enligt riksskatteverket skall all bilersättning, när ersättningen överstiger 25 kr. per mil, vara beskattningsbar, dvs. även de 12 kr. per mil som RSV anser vara fullt motiverad kostnadsersättning. Enligt RSV överensstämmer denna uppfattning med gällande lag. Med anledning härav vill jag fråga:

Är finansministern beredd att föreslå en lagändring innebärande att det belopp i bilersättning per mil som ur skattesynpunkt anses helt motiverat aldrig kan bli föremål för beskattning?

1989/90:371 av *Inger Koch* (m) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om en ny svältkatastrof i Etiopien:

Enligt samstämmiga uppgifter i massmedia och från de internationella hjälporganisationerna hotas nu delar av Etiopien återigen av en svår svältkatastrof.

Delar regeringen den uppfattningen och vilka åtgärder planerar regeringen i så fall för att lindra följderna för det redan tidigare hårt drabbade etiopiska folket?

den 18 januari

1989/90:372 av *Sonia Karlsson* (s) till industriministern om möjligheten att föreskriva att SAAB lokaliserar viss verksamhet till Vadstena:

Plastbolaget i Vadstena har aviserat att man lägger ner verksamheten vid sommartid 1990. Det är 90 arbetstillfällen som försvinner. Flertalet av de anställda är kvinnor. Arbetsmarknaden för kvinnor i Vadstena har redan tidigare försämrats genom omfattande neddragningar på Birgittas sjukhus på grund av psykiatrins omstrukturering.

Vadstena drabbades av en utflyttning från kommunen på 106 personer under 1989. Detta är i förhållande till folkmängden den näst största minskningen av antalet innevanare av landets samtliga kommuner.

Nedläggningen av Plastbolagets verksamhet förvärrar situationen i kommunen. Det är därför av stor vikt att ny verksamhet kan förläggas till Vadstena.

Min fråga är:

Är det möjligt att komplettera villkorslånet till SAAB genom att föreskriva att viss verksamhet placeras i Vadstena?

Prot. 1989/90:53
18 januari 1990

---

7 § Kammaren åtskildes kl. 15.09.

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Torsdagen den 18 januari

1 § Anmälan om kompletteringsval till arbetsmarknadsutskottet . . .	1
2 § Justering av protokoll.	1
3 § Information från regeringen om relationerna mellan EFTA-län- derna och EG	1
Statsrådet Anita Gradin	
Nic Grönvall (m)	
Ingemar Eliasson (fp)	
Gudrun Schyman (vpk)	
Per-Ola Eriksson (c)	
Krister Skånberg (mp)	
4 § Bordläggning	10
5 § Meddelande om interpellationer	
1989/90:115 av Jens Eriksson (m) om skyddet för svenskt fiske	10
1989/90:116 av Gudrun Schyman (vpk) om en utvecklingsbank till stöd för Östeuropas länder	11
1989/90:117 av Gudrun Schyman (vpk) om krigsmateriel- begreppet	12
6 § Meddelande om frågor	
1989/90:368 av Birgitta Hambraeus (c) om kärnkraftsavveck- lingen utomlands	14
1989/90:369 av Ulla Orring (fp) om domänverket	14
1989/90:370 av Hugo Hegeland (m) om beskattningen av biler- sättning	15
1989/90:371 av Inger Koch (m) om en ny svältkatastrof i Etio- pien	15
1989/90:372 av Sonia Karlsson (s) om möjligheten att före- skriva att SAAB lokaliserar viss verksamhet till Vädstena .	15

